

POSTANOWIENIE

Dnia 10 grudnia 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Gonera

w sprawie z odwołania R. K.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w K.
z udziałem zainteresowanej Gminy K.
o przeniesienie odpowiedzialności za składki,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 10 grudnia 2020 r.,
skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 15 maja 2019 r., sygn. akt III AUa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. odstępuje od obciążania odwołującego się R. K. obowiązkiem zwrotu na rzecz organu rentowego kosztów procesu w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. , decyzją z 3 sierpnia 2012 r., przeniósł na R. K. , jako byłego współnika spółki cywilnej Zakład Usługowy K. s.c. R. K. , M. W. , odpowiedzialność za zaległości składkowe tej spółki w łącznej kwocie 119.432,21 zł, w tym składki należne za okres od grudnia 2006 r. do września 2007 r. na Fundusz U. , na ubezpieczenie zdrowotne oraz na Fundusz P. i Fundusz G., odsetki od tych składek naliczone na dzień wydania decyzji oraz koszty egzekucyjne powstałe w postępowaniu prowadzonym w stosunku do majątku spółki, przyjmując jednocześnie, że R. K. odpowiada za te zaległości

całym swoim majątkiem solidarnie ze spółką cywilną oraz z byłym wspólnikiem M. W..

Sąd Okręgowy w K., wyrokiem z 17 listopada 2016 r., oddalił odwołanie R. K. od zaskarżonej decyzji oraz nie obciążył odwołującego się kosztami zastępstwa procesowego organu rentowego.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że wspólnikami spółki cywilnej Zakład Usługowy K. s.c. R. K., M. W. w okresie od 1 kwietnia 1992 r. do 30 września 2007 r. byli R. K. i M. W.. Z dniem 30 września 2007 r. spółka cywilna została zlikwidowana. W spółce zatrudnieni byli pracownicy. Spółka zalegała z opłacaniem składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne oraz na Fundusz P. Fundusz G. m.in. za okres od grudnia 2006 r. do czerwca 2007 r. oraz od sierpnia 2007 r. do września 2007 r. W związku z wszczętą egzekucją z rachunku bankowego spółki oraz z rachunków oszczędnościowych wspólników powstały koszty egzekucyjne.

Sąd Okręgowy podniósł, że zgodnie z art. 31 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jednolity: Dz.U. z 2015 r., poz. 121), do należności z tytułu składek stosuje się odpowiednio m.in. przepisy art. 115-117 i art. 118 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (tekst jednolity: Dz.U. z 2015 r., poz. 613 ze zm.). Z art. 32 ustawy systemowej wynika z kolei, że do składek na Fundusz P., Fundusz G. w zakresie: ich poboru, egzekucji, wymierzania odsetek za zwłokę, dodatkowej opłaty, przepisów karnych, dokonywania zabezpieczeń na wszystkich nieruchomościach, ruchomościach i prawach zbywalnych dłużnika, odpowiedzialności osób trzecich i spadkobierców oraz stosowania ulg i umorzeń stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące składek na ubezpieczenia społeczne. Według art. 115 § 1, 2, 4 i 5 Ordynacji podatkowej (w brzmieniu obowiązującym do 31 grudnia 2008 r.) wspólnik spółki cywilnej odpowiada całym swoim majątkiem solidarnie ze spółką i z pozostałymi wspólnikami za zaległości podatkowe spółki i wspólników, wynikające z działalności spółki (§ 1). Przepis § 1 stosuje się również do odpowiedzialności byłego wspólnika za zaległości podatkowe z tytułu zobowiązań powstałych w okresie, gdy był on wspólnikiem. Za zobowiązania podatkowe powstałe, na podstawie odrębnych

przepisów, po rozwiązaniu spółki odpowiadają osoby będące wspólnikami w momencie rozwiązania spółki (§ 2).

Możliwość stosowania do odpowiedzialności osób trzecich za zaległości powstałe przed 1 stycznia 2009 r. przepisu art. 115 § 1 Ordynacji podatkowej w brzmieniu obowiązującym przed dniem wejścia w życie ustawy zmieniającej dopuścił art. 8 ustawy z dnia 7 listopada 2008 r. o zmianie ustawy – Ordynacja podatkowa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 209, poz. 1318).

Odpowiedzialność wspólników spółek obejmuje zaległości składkowe spółki, które wynikają z działalności spółki (powstałe w czasie jej trwania oraz pozostające w związku z działalnością spółki), w tym za zobowiązania z tytułu składek za zatrudnionych przez spółkę pracowników. Wspólnik odpowiada również za zaległości składkowe drugiego wspólnika powstałe do 31 grudnia 2008 r. Z tego wynika, że do stwierdzenia odpowiedzialności wspólnika za zaległości składkowe spółki konieczne jest ustalenie, czy był on wspólnikiem w momencie powstania zaległości składkowych spółki oraz czy zaległości składkowe wiążą się z działalnością spółki. Okoliczności takie nie były kwestionowane przez R. K. . Niewątpliwie był on wspólnikiem spółki cywilnej Zakład Usługowy K. s.c. R. K. , M. W. w okresie od 1 kwietnia 1992 r. do 30 września 2007 r. Istnienie zaległości składkowych zostało przez niego wprost przyznane w odwołaniu. Zaległości składkowe miały związek z działalnością spółki, obejmowały składki tak za pracowników, jak i za wspólników. Egzekucja zaległości składkowych prowadzona przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych przeciwko spółce okazała się bezskuteczna, o czym świadczą pisma B. S.A. z 23 października 2007 r. i Naczelnika Urzędu Skarbowego w K. z 6 grudnia 2007 r. Z dniem 30 września 2007 r. spółka została rozwiązana.

Sąd Okręgowy podkreślił, że art. 115 Ordynacji podatkowej nie przewiduje przesłanek egzoneracyjnych. W przypadku odpowiedzialności wspólników spółek cywilnych i spółek osobowych (jawnej, partnerskiej, komandytowej i komandytowo-akcyjnej), w przeciwieństwie do odpowiedzialności członków zarządu spółek kapitałowych uregulowanej w art. 116 Ordynacji, ustawodawca nie przewidział warunków, po spełnieniu których wspólnik może zwolnić się od odpowiedzialności. Dlatego bez znaczenia pozostaje okoliczność, czy wspólnicy składali wniosek o

ogłoszenie upadłości spółki. Podobnie wspólnik spółki cywilnej nie może zwolnić się od odpowiedzialności za zobowiązania składkowe, wskazując mienie spółki, z którego egzekucja umożliwi zaspokojenie zaległości w znacznej części.

Dalej Sąd Okręgowy stwierdził, że zgodnie z art. 118 § 1 Ordynacji podatkowej nie można wydać decyzji o odpowiedzialności podatkowej osoby trzeciej, jeżeli od końca roku kalendarzowego, w którym powstała zaległość podatkowa, upłynęło 5 lat. Zaskarżoną decyzją organ rentowy objął zaległość za okres od grudnia 2006 r. do września 2007 r. (choć łączna zaległość była większa i obejmowała również wcześniejsze okresy). Z uwagi na zatrudnianie pracowników, płatnik powinien opłacić składki za grudzień 2006 r. do 15 stycznia 2007 r. Oznacza to, że zaległość za najwcześniejszy miesiąc objęty decyzją powstała 16 stycznia 2007 r. Zatem wydając decyzję 3 sierpnia 2012 r., organ rentowy nie przekroczył terminu z art. 118 § 1 Ordynacji. Nie doszło również do zarzucanego przez odwołującego się przedawnienia zaległości składkowych.

Sąd Apelacyjny w (...), wyrokiem z 15 maja 2019 r., oddalił apelację R. K. od wyroku Sądu pierwszej instancji.

Sąd drugiej instancji podzielił w całości i przyjął za własne poczynione w sprawie ustalenia faktyczne, niekwestionowane przez skarżącego, jak również rozważania prawne zawarte w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku.

Sąd podkreślił, że skarżący był wspólnikiem spółki cywilnej od daty jej powstania do rozwiązania w dniu 30 listopada 2007 r. Za okres objęty zaskarżoną decyzją istnieją zaległości składkowe tej spółki wynikające z jej działalności, zaś organ rentowy jeszcze w czasie trwania spółki prowadził egzekucję, która nie doprowadziła do ściągnięcia należności. Z odpowiedzialności za zaległości składkowe nie mogą zwolnić apelującego żadne okoliczności, w tym podnoszone w apelacji podejmowanie w przeszłości starań zmierzających do umożliwienia spłaty zaległości przez ich restrukturyzację lub w ramach odpowiedniego układu ratalnego, podobnie jak zarzut odnoszący się do nieprawidłowego, zdaniem apelującego, postępowania organu rentowego w tym przedmiocie. Także śmierć w dniu 12 listopada 2012 r. byłego wspólnika, co do którego organ rentowy stwierdził solidarną odpowiedzialność z odwołującym się, nie może prowadzić do uznania zaskarżonej decyzji za wadliwą, skoro w dacie jej wydania M. W. żył, a jako jego

następca prawny w postępowaniu odwoławczym w jego miejsce wystąpiła Gmina Miejska K., która odziedziczyła spadek po nim jako spadkobierca ustawowy z dobrodziejstwem inwentarza. Nie było przy tym rzeczą Sądu badanie kwestii odnoszących się do postępowania w sprawie o zachowek. Przede wszystkim istnienie lub brak majątku wspólnika lub byłego wspólnika spółki cywilnej nie ma znaczenia dla przeniesienia odpowiedzialności za zaległości składowe spółki, gdyż nie stanowi przesłanki ani pozytywnej, ani negatywnej w tym względzie. Natomiast podnoszona w apelacji trudna sytuacja majątkowa i osobista apelującego może zostać uwzględniona w postępowaniu o umorzenie zaległości, jeżeli ze stosownym wnioskiem wystąpi on do organu rentowego, a nie w sprawie obecnej, w której przedmiot rozstrzygnięcia wyznacza zaskarżona decyzja o przeniesieniu odpowiedzialności za zaległości składowe na wspólnika spółki cywilnej.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) wniósł odwołujący się R.K., zaskarżając wyrok w całości. Skargę kasacyjną oparł na podstawach: 1) naruszenia prawa materialnego: art. 115 § 1 i art. 118 § 2 Ordynacji podatkowej w związku z art. 31 ustawy systemowej oraz 2) naruszenia przepisów postępowania: art. 382 k.p.c., art. 328 § 2 k.p.c. oraz 233 § 1 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c., art. 217 § 1 k.p.c. w związku z art. 227 k.p.c., art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 387 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c.

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia w całości oraz uwzględnienie jego odwołania od decyzji z 3 sierpnia 2012 r., względnie uchylenie zaskarżonego orzeczenia Sądu drugiej instancji w całości i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania. Skarżący wniósł także o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W ocenie skarżącego przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania uzasadnia potrzeba rozważenia, czy przedawnienie zobowiązania wynikającego z decyzji o odpowiedzialności osoby trzeciej, o którym mowa w art. 118 § 2 Ordynacji podatkowej, stanowi element stosunku prawnego będącego przedmiotem decyzji ustalającej taką odpowiedzialność i czy zarzut przedawnienia podniesiony przez odwołującego się powinien zostać uwzględniony przez Sąd.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o nieprzyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania oraz o zasądzenie od skarżącego na rzecz organu rentowego kosztów postępowania według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia w celu jej merytorycznego rozpoznania.

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia. Nie przysługuje od każdego orzeczenia sądu drugiej instancji, które nie satysfakcjonuje strony skarżącej. Wnosi się ją do Sądu Najwyższego od prawomocnego wyroku sądu drugiej instancji poza tokiem instancji. Jej przyjęcie do merytorycznego rozpoznania musi być uzasadnione istotnym interesem publicznym, w szczególności potrzebą dokonania wykładni przepisów, które jeszcze nie doczekały się sądowej interpretacji albo budzą poważne wątpliwości, rozstrzygnięciem istotnych zagadnień prawnych, zwłaszcza o charakterze precedensowym, dotychczas nierozważanych przez Sąd Najwyższy, wreszcie wyeliminowaniem orzeczeń oczywiście i rażąco wadliwych. Skuteczne wniesienie skargi kasacyjnej doznaje istotnych ograniczeń, które pozwalają Sądowi Najwyższemu na wstępną selekcję spraw, które będą merytorycznie rozpoznane (tzw. przedsąd). Ustawodawca uznaje za doniosłe zadania Sądu Najwyższego związane przede wszystkim z doskonaleniem wykładni prawa i jego stosowania, ujednolicaniem orzecznictwa, rozwojem jurysprudencji, a w dalszej kolejności zadania polegające na eliminacji w dostępnych granicach orzeczeń niegodnych ochrony ze względu na oczywiste naruszenie prawa lub wydanie ich w warunkach nieważności.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁴ § 2 k.p.c.) powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w

art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie (sporządzone odrębnie od uzasadnienia podstaw kasacyjnych) powinno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Skarżący uzasadnił wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania potrzebą rozstrzygnięcia istotnego zagadnienia prawnego dotyczącego przedawnienia zobowiązania wynikającego z decyzji organu rentowego o odpowiedzialności osoby trzeciej.

Przy takim uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania należy zauważyć, że istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotychczas w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może przyczynić się do rozwoju prawa. W świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego dotyczącego przyczyny (przesłanki) przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne polega na sformułowaniu samego zagadnienia wraz ze wskazaniem konkretnego przepisu prawa, na tle którego to zagadnienie powstało, oraz wskazaniu argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, w tym także na sformułowaniu własnego stanowiska przez skarżącego (por. w nowszym orzecznictwie postanowienia Sądu Najwyższego: z 23 maja 2018 r., I CSK 33/18, LEX nr 2508114; z 16 maja 2018 r., II CSK 15/18, LEX nr 2499790). Wywód skarżącego powinien być zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 § 1 k.p.c. zagadnienia prawnego budzącego poważne wątpliwości (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 9 maja 2006 r., V CSK 75/06, LEX nr 1102817). Analogicznie należy traktować wymagania konstrukcyjne samego zagadnienia prawnego, formułowanego w ramach przesłanki

z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., oraz jego związek ze sprawą i skargą kasacyjną, która miałyby zostać rozpoznana przez Sąd Najwyższy. Zagadnienie prawne powinno, przede wszystkim, być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571), a jednocześnie być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z 22 października 2002 r., III CZP 64/02, LEX nr 77033 i z 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179) oraz pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą, co oznacza, że sformułowane zagadnienie prawne musi mieć wpływ na rozstrzygnięcie danej sprawy (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07, LEX nr 864002; z 22 listopada 2007 r., I CSK 326/07, LEX nr 560504), a w końcu, dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (poważne) wątpliwości. Jednocześnie przedstawienie we wniosku przesłanki występowania istotnego zagadnienia prawnego powinno odwoływać się w sposób generalny i abstrakcyjny do treści przepisu, który nie podlega jednoznacznej wykładni, nie może mieć natomiast charakteru kazuistycznego i służyć uzyskaniu przez skarżącego odpowiedzi odnośnie do kwalifikacji prawnej pewnych szczegółowych elementów podstawy faktycznej zaskarżonego rozstrzygnięcia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 22 maja 2018 r., I CSK 23/18, LEX nr 2508110).

Skarżący, formułując zagadnienie prawne, dąży do uzyskania odpowiedzi, czy w ramach postępowania dotyczącego decyzji w przedmiocie przeniesienia odpowiedzialności za zaległości składkowe należy rozważać przedawnienie zobowiązania wynikającego z decyzji o odpowiedzialności osoby trzeciej, o którym mowa w art. 118 § 2 Ordynacji podatkowej.

Przedstawiony problem prawny nie ma cechy nowości. W orzecznictwie Sądu Najwyższego jednolicie przyjmuje się, że art. 118 § 2 Ordynacji podatkowej nie ma zastosowania w sprawie, w której rozstrzygana jest zasadność decyzji o odpowiedzialności osoby trzeciej za zaległości składkowe. Jak stwierdził Sąd

Najwyższy w wyroku z 4 grudnia 2009 r., III UK 44/09 (OSNP 2011 nr 13-14, poz. 188), przedawnienie zobowiązania wynikającego z decyzji o odpowiedzialności osoby trzeciej, o którym mowa w art. 118 § 2 Ordynacji, nie stanowi elementu stosunku prawnego będącego przedmiotem decyzji ustalającej taką odpowiedzialność (por. również wyroki Sądu Najwyższego: z 9 grudnia 2008 r., I UK 151/08, OSNP 2010 nr 11-12, poz. 146; z 23 kwietnia 2010 r., II UK 309/10, LEX nr 604210; z 24 sierpnia 2010 r., I UK 87/10, OSNP 2011 nr 23-24, poz. 309; z 6 czerwca 2013 r., II UK 329/12, LEX nr 1331292; z 15 lipca 2014 r., II UK 492/13, OSNP 2015 nr 11, poz. 152; z 5 października 2016 r., II UK 343/15, LEX nr 2155196 czy wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z 23 stycznia 2017 r., III SA/Wa 3291/15, LEX nr 2279399 i Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Szczecinie z 21 stycznia 2009 r., I SA/Sz 523/08, LEX nr 510021). Kwestia ta aktualizuje się bowiem dopiero na etapie postępowania egzekucyjnego, a zatem dopiero po prawomocnym rozstrzygnięciu sporu sądowego co do prawidłowości orzeczenia o odpowiedzialności osoby trzeciej za zaległości składkowe. Sąd rozpoznający odwołanie od decyzji ustalającej odpowiedzialność wspólnika spółki cywilnej za zaległości składkowe tej spółki nie ma zatem nie tylko obowiązku, ale i uprawnienia do badania kwestii przedawnienia zobowiązania wynikającego z tej decyzji, ponieważ wykracza to poza ramy przedmiotu sporu poddanego mu pod osąd. Przedmiotem tego postępowania może być natomiast zachowanie terminu do wydania decyzji, o którym mowa w art. 118 § 1 Ordynacji podatkowej.

Sąd *meriti* ustalił, że wydając decyzję z 3 sierpnia 2012 r., organ rentowy nie naruszył art. 118 § 1 Ordynacji podatkowej. Uzasadnił swoje stanowisko.

Z tych przyczyn, uznając, że skarżący nie zdołał wykazać, iż istnieje potrzeba rozstrzygnięcia istotnego zagadnienia prawnego, Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania oraz, stosownie do art. 102 k.p.c., odstąpił od obciążania odwołującego się R.K. obowiązkiem zwrotu na rzecz organu rentowego kosztów procesu w postępowaniu kasacyjnym.

